

جدول شماره یک: مقایسه برخی موضوعات مرتبط با انتخابات مجلس در ایران و ترکیه

ردیف	موضوع	ایران	ترکیه
۱	جمعیت	۸۲ میلیون نفر	۸۲ میلیون نفر
۲	تعداد کرسی‌های مجلس	۲۹۰	۶۰۰
۳	تعداد استان‌ها	۳۱	۸۱
۴	شرط ورود به انتخابات	ثبت نام و تأیید صلاحیت	ثبت نام
۵	شرط سنی نامزد نمایندگی مجلس	۳۰ سال به بالا	۱۸ سال به بالا
۶	شرط تحصیلی نامزد نمایندگی مجلس	کارشناسی ارشد	ابتدایی

برای بررسی وجوه متفاوت انتخابات مجلس در ترکیه و ایران، ابتدا، به بعضی از مبانی اصلی برگزاری انتخابات در این کشور اشاره می‌شود و سپس به ذکر تفاوت‌های اصلی خواهیم پرداخت.

در فصل سوم قانون اساسی ترکیه، مجلس ملی این کشور به عنوان نخستین ارگان حکومت تعریف شده و در ماده ۷۶ به این موضوع اشاره شده که همه شهروندانی که سن ۱۸ سالگی را کامل کرده و حداقل دارای مدرک تحصیلی ابتدایی باشند، می‌توانند نامزد انتخابات شوند. اما افرادی که بیش از یک سال سابقه حبس کیفری داشته و مرتکب جرایمی همچون کلاهبرداری، دریافت رشوه، حمایت از فعالیت‌های تروریستی، جرایم شرم‌آور، قاچاق، جعل و تقلب شده‌اند، حق ندارند نامزد نمایندگی مجلس شوند.

همچنان که دیده می‌شود، شرط سنی ۱۸ سالگی و مدرک تحصیلی در سطح مقطع ابتدایی برای انتخابات مجلس ترکیه با شرط سنی ۳۰ سالگی و مدرک تحصیلی کارشناسی در ایران، قابل مقایسه نیست. کمیسیون عالی انتخابات در ترکیه، اصلی‌ترین مرجع تصمیم‌گیری، برگزاری و نظارت بر انتخابات است و برای اعلام نتایج، مرجعی بالاتر از آن وجود ندارد و حتی رئیس قوه قضائیه و شخص رئیس جمهوری نیز، برای ابطال احکام رئیس این شورا، اختیاراتی ندارند. این شورا از ۱۱ عضو حق‌وقدان برجسته تشکیل شده که ۷ نفر از آنان اعضای اصلی و ۴ نفر نیز اعضای علی‌البدل هستند. ۶ نفر از اعضای شورا برای گیری کمیسیون عالی قوه قضائیه و ۵ نفر نیز برای گیری کمیسیون عالی دیوان عدالت‌اداری انتخاب و معرفی می‌شوند. سپس ۱۱ حقوقدانی که به عنوان اعضا انتخاب شده‌اند، در یک رأی‌گیری مخفی و مستقل، رئیس و جانشین او را انتخاب کرده، سپس با قرعه‌کشی بین ۹ نفر باقیمانده، ۵ نفر از آنان به عنوان عضو اصلی و ۴ نفر نیز به عنوان عضو علی‌البدل تعیین خواهند شد.

همچنان که دیده می‌شود، ۱۱ عضو کمیسیون عالی انتخابات ترکیه، حقوقدانانی هستند که تنها در مرحله انتخاب و معرفی، با کمیسیون عالی قوه قضائیه و دیوان عدالت‌اداری طرف هستند اما بعد از انتخابات، دارای اقتدار و اختیارات فراوانی هستند و زیر نظر هیچ فرد و نهاد دیگری نیستند و حتی در مورد ساعات اعلام نتایج انتخابات و اعلام ممنوعیت‌ها و رفع ممنوعیت‌های انتخاباتی، تصمیم با آنهاست و رسانه‌های دولتی نیز نمی‌توانند از اوامر این نهاد، عدول کنند. وزارت کشور با استانداری‌ها، فرمانداری‌ها، دهماری‌ها و نیروهای پلیس و ژاندارمری تحت فرمان خود، تحت امر این کمیسیون، فعالیت می‌کند اما در ایران، ستاد انتخابات کشور که توسط معاون سیاسی امنیتی وزیر کشور هدایت می‌شود، انتخابات را برگزار می‌کند و در واقع، انتخابات درید دولت است. در مجلس و ساختار سیاسی حزبی ترکیه، استیضاح و زورگروکشی از آنان، مکانیسم بسیار پیچیده و دشواری دارد و این روند، با ایجاد نظام ریاستی، سخت‌تر شده است. اساساً از آنجایی که حزب حاکم، از اقتدار

جدول شماره ۲: مقایسه تعداد نامزدهای انتخابات مجلس در ایران و ترکیه

انتخابات ایران ۹۸	انتخابات ترکیه ۲۰۱۸
۱۶۱۴۵ نفر برای ۲۹۰ کرسی	۴۸۵۱ نفر برای ۶۰۰ کرسی

فراوانی برخوردار است، نمایندگان نمی‌توانند به بهانه گروکشی در مورد رأی اعتماد و استیضاح، خواسته‌های خود را بر او تحمیل کنند. اما در ایران، یک نماینده می‌تواند در یک استان دور افتاده، یک وزیر را مجبور به ساخت فرودگاهی کند که مطلقاً توجیه اقتصادی ندارد یا شرایطی را فراهم کند که به نفع نماینده و گروه مورد نظر او، عمل کند. (جدول شماره یک)

■ از نظارت استصوابی تا نامزدی در زندان

بدون شک عمده‌ترین تفاوت بین نظام انتخاباتی ایران و ترکیه، علاوه بر حزبی بودن ساختار رقابت انتخاباتی، در این است که در جمهوری ترکیه، چیزی به نام فیلتر و نظارت وجود ندارد و فرد می‌تواند در صورت احراز برخی صلاحیت‌های مشهود و بدون نیاز به تفحص و بررسی، به عنوان نامزد ثبت نام کند و وارد گود رقابت انتخاباتی شود.

در رقابت‌های انتخاباتی ترکیه، بارها دیده شده که یک زندانی سیاسی، از داخل زندان به عنوان نامزد در انتخابات نمایندگی مجلس و حتی ریاست جمهوری، ثبت نام کرده و پس از پیروزی در انتخابات، اجرای حکم قضایی او (بر اساس قاعده مصونیت قضایی نمایندگان) موقتاً متوقف شده و از زندان به پارلمان رفته است! وقتی که صلاح‌الدین دمیرتاش رهبر حزب دموکراتیک خلق‌ها (ه.د.پ) که به عنوان یک سیاستمدار کرد نهادهای اقماری پ.ک در زندان به سر می‌برد، در انتخابات ریاست جمهوری سال ۲۰۱۹ میلادی نامزد شد، شبکه تلویزیونی دولتی ترکیه، سخنرانی تبلیغاتی او را در داخل زندان (در فضای رسمی و با پوشش سیاسی مرسوم)، روی آنتن فرستاد و او توانست در رقابت با

اردوغان و دیگران ۸ درصد از آرای مردم ترکیه را به دست بیاورد.

اما در ایران، تأیید یا احراز صلاحیت نامزدهای مجلس، یک امر حساس و خطیر است و در به یادماندنی‌ترین نمونه آن در سال ۱۳۹۶ در دهمین دوره انتخابات مجلس شورای اسلامی، پس از ثبت نام ۱۲۱۲۳ نفر، هیأت نظارت شورای نگهبان، تصمیم گرفت صلاحیت حدود ۶۰ درصد از کاندیداها را رد کند که در نوع خود، بی‌سابقه‌ترین و گسترده‌ترین رد صلاحیت در تاریخ جمهوری اسلامی ایران است. در حالی که ثبت احوال، نیروی انتظامی، دادگستری و وزارت اطلاعات به عنوان ۴ مرجع بررسی صلاحیت نمایندگان مجلس شورای اسلامی معرفی شده‌اند، ۲ نفر از حقوقدانان شورای نگهبان اعلام کرده‌اند که برای کسب استعلام، از مراجع دیگری همچون شورای عالی امنیت ملی، اطلاعات بسیج، سپاه و شاخه‌های استانی شورای نگهبان نیز، منع قانونی وجود ندارد. چنین چیزی به این معنی است که به عنوان مثال در این دوره از انتخابات که اندکی بیش از ۱۶ هزار نفر به عنوان داوطلب ثبت نام کرده‌اند، اگر برای بررسی هر کدام از آنان، در مجموع از آن چند مرجع مختلف ۶ نفر به مدت چند ساعت کار کنند، چه میزان وقت، هزینه و نیروی منابع انسانی، صرف بررسی صلاحیت می‌شود. (جدول شماره دو)

■ در صندوق رأی می‌دهند که از قبل تعیین شده

در نظام انتخاباتی ترکیه، رأی دهنده، حق ندارد در هر استان و